

กระจุ๊ดพัทลุง

KRAJOOD PHATTHALUNG

ชั้นท=เบ๊จนเป็น

สื่อบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย

สินค้าลำดับที่ ส

ชอวจหวัดพัทลุง

กระจุ๊ดพัทลุง หมายถึง ผลิตภัณฑ์จักสานจากกระจุ๊ด
ที่ผลิตเป็นของใช้ประจำวัน ของใช้บนโต๊ะอาหาร ของตกแต่ง
ของที่ระลึก และผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่มีจักสานจากกระจุ๊ดเป็น
องค์ประกอบหลัก ผ่านการสานและขึ้นรูปด้วยเส้นตอกที่มี
ความนุ่ม ยืดหยุ่น ไม่เปราะ ไม่ขาดง่าย และมันวาว โดยผลิต
ตามกรรมวิธีและภูมิปัญญาดั้งเดิม ผลิตภัณฑ์อาจมีปีกด้วย
วัสดุต่างๆ หรือการวาดลวดลายบนผลิตภัณฑ์ ผลิตในพื้นที่
จังหวัดพัทลุง

ขอเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์
ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดพัทลุง

(ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา
ทะเบียนเลขที่ สช 68100263 ลว. 25 ก.ย. 68)

กลุ่มส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้า
และการตลาด
สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพัทลุง

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา

เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

กระเจตพัทลุง

ทะเบียนเลขที่ สข 68100263

เพื่อให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กระเจตพัทลุง คำขอเลขที่ 66100333 ทะเบียนเลขที่ สข 68100263 ซึ่งมีรายการทางทะเบียนตามบัญชีแนบท้ายประกาศฉบับนี้

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน 12 กรกฎาคม 2566

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. 2568

(นางสาวนุสรุภา กาญจนกุล)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

กระจุตพัทลุง Krajood Phatthalung

(1) เลขที่คำขอ	66100333	ทะเบียนเลขที่	สข 68100263
(2) วันที่ยื่นคำขอ	12 กรกฎาคม 2566	วันที่ขึ้นทะเบียน	12 กรกฎาคม 2566
(3) ผู้ขอขึ้นทะเบียน	จังหวัดพัทลุง		
ที่อยู่	ศาลากลางจังหวัดพัทลุง ถนนราเมศวร์ ตำบลคูหาสวรรค์
อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง 93000		
(4) รายการสินค้า	ผลิตภัณฑ์จักสานจากกระจุต		
(5) คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า			

คำนิยาม

กระจุตพัทลุง หรือ Krajood Phatthalung หมายถึง ผลิตภัณฑ์จักสานจากกระจุต ที่ผลิตเป็นของใช้ประจำวัน ของใช้บนโต๊ะอาหาร ของตกแต่ง ของที่ระลึก และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่มีจักสานจากกระจุต เป็นองค์ประกอบหลัก ผ่านการสานและขึ้นรูปด้วยเส้นตอกกระจุตที่มีความนุ่ม ยืดหยุ่น ไม่เปราะ ไม่ขาดง่าย และมันวาว โดยผลิตตามกรรมวิธีและภูมิปัญญาดั้งเดิม ผลิตภัณฑ์อาจมีการปักด้วยวัสดุต่าง ๆ หรือการวาดลวดลายบนผลิตภัณฑ์ ผลิตในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

ลักษณะของสินค้า

(1) ประเภทของสินค้า ดังนี้

(1.1) ผลิตภัณฑ์ที่เป็นของใช้ประจำวัน เช่น กระเป๋า หมวก รองเท้าแตะ ตะกร้า กระบุง ภาชนะเซรามิก เป็นต้น

(1.2) ผลิตภัณฑ์ที่เป็นของใช้บนโต๊ะอาหาร เช่น ที่รองจาน ที่รองแก้วน้ำ ฝาชี เป็นต้น

(1.3) ผลิตภัณฑ์ที่เป็นของใช้หรือตกแต่ง เช่น โคมไฟ เฟอรันิเจอร์ เป็นต้น

(1.4) ผลิตภัณฑ์ที่เป็นของที่ระลึก เช่น พวงกุญแจ ตุ๊กตารูปสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น

(2) ลักษณะทางกายภาพ

(2.1) เส้นตอกกระจุต มีความนุ่ม ยืดหยุ่น ไม่เปราะ ไม่ขาดง่าย และมันวาว

(2.2) รูปทรงและขนาด ผลิตภัณฑ์ที่มีการออกแบบรูปทรงและขนาดตามความต้องการ

(2.3) ลวดลาย เช่น ลายขีดหนึ่ง ลายขีดสอง ลายขีดสาม ลายดอกกุหลาบ ลายขีดดาหมากรุก ลายดอกพิณ ลายลูกแก้ว ลายดาวล้อมเดือน ลายดาวกระจาย เป็นต้น รวมถึงลวดลายประยุกต์ หรือลายอื่น ๆ ตามความต้องการ อาจมีการปักด้วยวัสดุต่าง ๆ หรือการวาดลวดลายบนผลิตภัณฑ์

(2.4) ผลิตภัณฑ์จักสานจากกระจุต ต้องมีส่วนของจักสานจากกระจุตเป็นองค์ประกอบหลัก

กระบวนการผลิต

วัตถุดิบและอุปกรณ์

(1) เส้นตอกกระจุต ต้องผลิตจากต้นกระจุตใหญ่ โดยลักษณะที่เหมาะสมต่อการนำมาแปรรูป กระจุตควรมีลำต้นกลมตรง สีเขียวอ่อนถึงเขียวเข้ม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางตั้งแต่ 2 - 6 มิลลิเมตร สูงตั้งแต่ 1 - 3 เมตร ที่เจริญเติบโตตามธรรมชาติหรือจากการปลูก ในแหล่งป่าพรุหรือในพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตอนบนและตอนกลาง ในเขตพื้นที่อำเภอควนขนุน อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอนาเชือก อำเภอป่าพะยอม อำเภอป่าพะยอม และอำเภอป่าพะยอม ของจังหวัดพัทลุง

(2) กรณีรับซื้อวัตถุดิบ ได้แก่ ต้นกระจุตใหญ่ ต้องมีลักษณะและคุณสมบัติตามข้อ 1 หรือเส้นตอกกระจุต ต้องผลิตตามขั้นตอนการผลิตเส้นตอกกระจุตที่กำหนด

(3) อุปกรณ์ในการผลิต เช่น ดินเหนียวสีขาวเนื้อเนียนจากพื้นที่ป่าพรุในทะเลสาบสงขลา แห่นร็ดต้นกระจุต เครื่องรีดกระจุต กะละมังหรือบีก เตาดม สีสุนัขวิทยาศาสตร์ สีธรรมชาติ แม่พิมพ์ขึ้นรูป วัสดุตกแต่งอื่น ๆ เส้นใยพืชชนิดอื่น และหนังสือตัว เป็นต้น

การปลูกกระจุต

(1) การขยายพันธุ์ กระจุตสามารถปลูกโดยการแยกเหง้าออกเป็นกอ แต่ละกอควรมีต้นกระจุต 3 - 4 ต้น เลือกเหง้าที่สมบูรณ์ แข็งแรง ลำต้นมีสีเขียวอ่อนหรือสีเขียวสด ทำการตัดลำต้นให้มีความยาวประมาณ 40 เซนติเมตร หรืออาจปรับเปลี่ยนความยาวของต้นกระจุตได้ตามระดับน้ำในแปลงปลูก

(2) สภาพพื้นที่และลักษณะดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกกระจุต ควรเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ มีน้ำขัง หรือสามารถนำน้ำเข้าแปลงได้เมื่อเกิดภาวะแล้ง ดินที่เหมาะสมควรเป็นดินเหนียว หรือดินร่วนปนเหนียว ที่สามารถกักเก็บน้ำได้ดี

(3) การเตรียมพื้นที่สำหรับการปลูก ทำการไถตะเพื่อพลิกหน้าดินและกำจัดวัชพืช จากนั้นตากดินทิ้งไว้ประมาณ 7 - 14 วัน แล้วจึงไถพรวนเพื่อย่อยดินให้มีขนาดเล็กลงเพิ่มความร่วนซุย อาจมีการหว่านปุ๋ยคอกเพื่อบำรุงดินไปพร้อมกับการไถพรวน หลังจากนั้นจึงนำน้ำเข้าแปลงปลูก

(4) การปักดำเหง้ากระจุต โดยมีระยะปักดำที่เหมาะสมในช่วง 30 x 30 เซนติเมตร ด้วยวิธีการปักเหง้ากระจุตลงในดินจากนั้นนำดินบริเวณรอบ ๆ กลบและยึดโคนต้นไว้

(5) การดูแลรักษา หลังจากการปลูกกระจุตแล้วประมาณ 30 วัน ให้บำรุงต้นด้วยปุ๋ยคอก ในอัตราส่วนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการของต้นและความอุดมสมบูรณ์ของดิน และใส่ปุ๋ยคอกในอัตราเดิมทุกครั้งหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต ทำการรักษาระดับน้ำในแปลงปลูกให้มีความลึกไม่น้อยกว่า 10 เซนติเมตร และควรมีการกำจัดวัชพืชอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการแย่งอาหารและลดการระบาดของโรคและแมลง

การเก็บเกี่ยว

ต้นกระจุตที่เหมาะสมต่อการเก็บเกี่ยว เพื่อนำมาผลิตเป็นเส้นตอกกระจุตควรมีอายุประมาณ 1 ปีหลังการปลูก โดยใช้แรงงานคนเก็บเกี่ยวด้วยมือ ซึ่งมีวิธีการคือใช้มือรวบต้นกระจุตแล้วทำการออกแรงดึง เรียกว่า “กว้านจุต” หรือ “รวบจุต” หรืออาจใช้วิธีการตัดด้วยอุปกรณ์มีคม เช่น มีด เป็นต้น เมื่อเก็บเกี่ยวกระจุตได้ในปริมาณที่เพียงพอแล้ว ให้ทำการมัดรวบต้นกระจุตเข้าด้วยกันเป็นมัดใหญ่ เรียกว่า “กำป้า” เพื่อบรรจุและขนส่งเส้นกระจุตต่อไป

การผลิตเส้นตอกกระจุต

(1) การคัดขนาด ทำการตัดรากที่ติดมากับต้นกระจุตออก แล้วจึงนำไปคัดขนาด เรียกว่า "โร" เพื่อให้ได้ต้นกระจุตที่มีความยาวและขนาดที่เท่า ๆ กัน โดยทั่วไปจะคัดได้ประมาณ 3 ขนาด ตามความสั้นหรือยาวของต้นกระจุต แล้วจึงทำเป็นมัดอีกครั้ง จากนั้นใช้อุปกรณ์มีคมตัดหัวและท้ายให้เสมอกัน

(2) การคลุกน้ำตม (น้ำโคลน) ต้นกระจุตเมื่อผ่านการคัดขนาดแล้วให้นำไปคลุกในบ่อน้ำตม ซึ่งน้ำตมผลิตจากดินเหนียวสีขาวเนื้อเนียนผสมกับน้ำ โดยขนาดของบ่อที่เหมาะสมควรมีขนาดกว้างและลึกประมาณ 50 เซนติเมตร ยาวประมาณ 2 - 3 เมตร หรือมีความเหมาะสมกับความยาวของต้นกระจุต ทำการคลุกต้นกระจุตพลิกกลับไปมาให้ทั่วตลอดทั้งต้น เพื่อช่วยให้ต้นกระจุตมีความนิ่ม เหนียว จักสานได้ง่าย

(3) การตาก ต้นกระจุตเมื่อผ่านการคลุกน้ำตมแล้วให้นำมาตากแดด โดยสามารถตากได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ ตากแบบราว ตากแบบกระจายโคน และตากแบบกระโจม หรือใช้วิธีการตากอื่น ๆ ตามความเหมาะสมที่ทำให้กระจุตแห้งสนิท ซึ่งอาจใช้ระยะเวลาการตากประมาณ 2 - 3 วัน

(4) การนวด ต้นกระจุตเมื่อผ่านการตากจนแห้งสนิทแล้ว ให้นำมาล้างน้ำก่อนเข้าสู่กระบวนการผลิตเป็นเส้นตอก เพื่อป้องกันไม่ให้ต้นกระจุตเปราะและแตก จากนั้นทำการนวดด้วยวิธีการใช้เท้าเหยียบย้ำไปมาจนต้นกระจุคนิ่ม

(5) การผลิตเส้นตอกกระจุต เมื่อต้นกระจุตผ่านการนวดจนนิ่มแล้ว นำมาทำกระบวนการให้เป็นเส้นแบนและเรียบเสมอกัน โดยสามารถทำได้ด้วยวิธีการ ดังนี้

(5.1) การตำ โดยวางต้นกระจุตบนไม้กระดานแผ่นเรียบ ใช้เท้าทั้งสองข้างขึ้นเหยียบบนต้นกระจุต จากนั้นนำสากไม้ขนาดใหญ่ตำจากด้านหนึ่งไปจนสุดปลายอีกด้านหนึ่ง จนต้นกระจุตเริ่มแบน แล้วจึงนำไปตากแดดทิ้งไว้ประมาณ 10 นาที แล้วนำกลับมาตำใหม่อีกครั้ง พลิกกระจุตกลับไปมาจนเส้นตอกกระจุคนิ่มและแบนเรียบ จากนั้นนำไปผึ่งแดดประมาณ 1 - 2 วันให้แห้งสนิท

(5.2) การกลิ้ง โดยวางต้นกระจุตบนพื้นเรียบลาดด้วยปูนซีเมนต์ จากนั้นใช้แท่งปูนทรงกลมขนาดกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ยาว 70 เซนติเมตร น้ำหนักประมาณ 100 - 150 กิโลกรัม กลิ้งทับต้นกระจุตไปมา จนเส้นตอกกระจุคนิ่มและแบนเรียบ จากนั้นนำไปผึ่งแดดประมาณ 1 - 2 วันให้แห้งสนิท

(5.3) การรีด โดยการนำต้นกระจุตไปรีดกับเครื่องจักรให้แบนเรียบ จากนั้นนำไปผึ่งแดดประมาณ 1 - 2 วันให้แห้งสนิท

การย้อมสี

นำเส้นตอกกระจุตไปล้างน้ำ และตากแดดประมาณ 1 วัน เมื่อแห้งสนิทให้ทำการแบ่งเส้นตอกกระจุตออกเป็นกำเล็ก-ๆ ประมาณ 20 - 30 เส้น แล้วมัดให้เรียบร้อย จากนั้นนำลงไปยังย้อมสีในน้ำย้อม ซึ่งทำจากสีฝุ่นวิทยาศาสตร์ หรือสีธรรมชาติในภาชนะ เช่น กาละมัง ปิ๊บ เป็นต้น ที่อุณหภูมิประมาณ 70 - 80 องศาเซลเซียส ใช้เวลาประมาณ 3 - 5 นาที จากนั้นล้างด้วยน้ำประมาณ 2 ครั้ง แล้วนำไปตากให้แห้งสนิท แล้วจึงนำเส้นตอกกระจุตเก็บไว้ในที่แห้งและอากาศถ่ายเท รอเข้าสู่กระบวนการสานต่อไป

การจัดจกสานกระจุต

- (1) การเตรียมเส้นตอกระจุต ทำการเลือกขนาดและความยาวให้เหมาะสมกับโครงสำหรับขึ้นชิ้นงาน
- (2) การกำหนดลวดลาย เช่น สายขัดหนึ่ง ลายขัดสอง สายขัดสาม ลายดอกคู่ ลายขัดตาหมากรุก ลายดอกพิกล ลายลูกแก้ว ลายดาวล้อมเดือน ลายดาวกระจาย เป็นต้น รวมถึงลวดลายประยุกต์ หรือตามความต้องการ
- (3) การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์

(3.1) นำเส้นตอกระจุตสีธรรมชาติ หรือผ่านการย้อมสีจัดวางให้ปลายกับโคนสลับกัน โดยวางเรียงสีพื้น และสีอื่น ๆ ตามที่ได้วางแผนไว้

(3.2) กรณีการสานกระจุตเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะแบบเรียบเป็นแผ่น เช่น เสื่อ ที่รองจาน รองเท้า เป็นต้น หรือจักสานเป็นเฟอร์นิเจอร์ ให้เริ่มต้นการสานจากปลายด้านใดด้านหนึ่งไปจนสุดปลายอีกด้านหนึ่ง

(3.3) กรณีการสานกระจุตเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นทรงกระบอก หรือทรงสี่เหลี่ยม เช่น กระบุง กระเป๋ ก่อง เป็นต้น ให้เริ่มต้นการสานจากกึ่งกลางของชิ้นงาน เพื่อป้องกันไม่ให้ผลิตภัณฑ์เสียรูปทรง โดยมีแม่พิมพ์สำหรับขึ้นรูป

(4) การเก็บริมของชิ้นงาน หรือเรียกว่า “เม้น” กระจุต เป็นขั้นตอนสุดท้าย เพื่อให้ชิ้นงานเรียบร้อย โดยมี 2 วิธีหลัก

(4.1) แบบพับกลับ หรือแบบแซม คือ การพับปลายกระจุตย้อนกลับเข้าไปตามแนวสายเดิม ประมาณ 1 – 3 นิ้ว แล้วจึงตัดปลายส่วนที่เหลือทิ้ง

(4.2) แบบซ่อมริม คือ การพับปลายกระจุตที่เหลือให้ซ้อนกันเหมือนการถัก จากนั้นจึงตัดส่วนที่เกินออก

(5) การตกแต่งผลิตภัณฑ์ หลังจากการขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ แล้ว ในบางชิ้นงานอาจนำมาตกแต่งเพื่อความสวยงามก่อนนำไปใช้งาน เช่น เสื่อ นำมาเก็บริมและตัดหมวด กระเป๋านำมาประกอด้วยโครงพลาสติก บุที่พื้นด้านในด้วยกระดาษชนิดหนา ทาหน้ายาเคลือบเงาเพื่อเพิ่มความคงทนและความสวยงาม การใส่zip ห่วง สายหนัง และกระดุม เป็นต้น

(6) การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ ควรนำผลิตภัณฑ์จักสานจากกระจุตเก็บไว้ในที่แห้ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก และหมั่นนำออกผึ่งแดดเป็นระยะ ๆ

การบรรจุหีบห่อ

(1) รายละเอียดบนฉลาก หรือบรรจุภัณฑ์ ให้ประกอบด้วยคำว่า “กระจุตพิทลุง” หรือ “Krajood Phatthalung”

(2) ให้ระบุชื่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการฯ สถานที่ผลิตหรือจัดจำหน่าย หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ประเภทผลิตภัณฑ์ ข้อเสนอแนะในการดูแลรักษา เป็นต้น เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

(6) ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดพัทลุงมีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลาย ตั้งแต่ภูเขาสูง เทือกเขา จนถึงพื้นที่ราบและทะเลสาบ สามารถแบ่งออกได้ 5 ลักษณะหลัก ๆ ดังนี้ (1) พื้นที่ภูเขาและภูเขาสูง มีเทือกเขาบรรทัดทอดตัวจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออกเฉียงใต้ มีความสูงเฉลี่ย 800 เมตร และความลาดชันเกินร้อยละ 35 (2) พื้นที่เชิงเขาหรือพื้นที่สันดอน มีลักษณะเป็นเนินเตี้ย ๆ หรือที่เรียกว่า “ควน” พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูกยางพารา (3) พื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงและลานตะพักลุ่มน้ำ เป็นที่ราบต่ำ มีความลาดชันน้อยกว่าร้อยละ 2 พื้นที่มีน้ำท่วมขังประมาณ 2 - 6 เดือนต่อปี พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำนา อยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัด ขนานกับทะเลสาบสงขลา ดินเป็นดินร่วนปนเหนียว ระบายน้ำได้น้อย (4) พื้นที่ลุ่มต่ำน้ำท่วมขัง หรือที่เรียกว่าป่าพรุ มีน้ำขังตลอดปี พบบริเวณทางตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัด ดินเป็นดินเหนียว ระบายน้ำได้น้อย เหมาะแก่การเจริญเติบโตของกระจูด (5) หาดทรายและสันทราย เป็นแนวหาดทราย บริเวณตะวันออกของจังหวัด ติดกับทะเลสาบสงขลา ดินเป็นดินทราย ระบายน้ำได้ดี

สภาพภูมิอากาศ จังหวัดพัทลุงได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มี 2 ฤดูกาลหลัก คือ (1) ฤดูร้อน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน จะมีอากาศร้อนและแห้งแล้งมากที่สุดในเดือนมีนาคม (2) ฤดูฝน แบ่งเป็น 2 ช่วง ในช่วงแรกฝนตกชุกจากได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างเดือนตุลาคมถึงมกราคม และช่วงที่สองฝนตกน้อยกว่าซึ่งได้รับจากอิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงกันยายน

ด้วยลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศดังกล่าว ส่งผลให้จังหวัดพัทลุงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าพรุ และพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีสภาพน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์แบบ lagun ประกอบกับภูมิอากาศที่มีฤดูฝนถึง 2 ช่วง จึงทำให้ป่าพรุมีความชุ่มชื้นตลอดทั้งปี เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของต้นกระจูด เมื่อนำมาผลิตเป็นเส้นตอกกระจูดทำให้ได้วัตถุดิบที่มีคุณภาพดี มีความเหนียว ไม่เปราะ ไม่แตก และมีขนาดสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ดินเหนียวขาวที่มีในพื้นที่ยังช่วยให้เส้นกระจูดมีความมันวาวและยืดหยุ่นได้ดี ประกอบกับฤดูแล้งที่ยาวนาน จึงช่วยให้ชุมชนสามารถตากกระจูดได้อย่างทั่วถึง ทำให้ได้กระจูดที่มีคุณภาพสำหรับการจักสาน

ประวัติความเป็นมา

ด้วยภูมิประเทศอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดพัทลุง ทั้งเขา ป่า นา และป่าพรุ ทำให้แหล่งภูมิศาสตร์มีความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะพืชกระจูดที่เจริญเติบโตได้ดีในแถบทะเลสาบสงขลาตอนกลางจนถึงตอนบน ซึ่งมีระบบนิเวศน์ทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม ทำให้เกิดภูมิปัญญาการนำพืชกระจูดมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การจักสานกระจูดเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาในการนำกระจูดมาใช้ประโยชน์ ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่เชื่อว่ามามีมาไม่ต่ำกว่า 150 ปี โดยกระจูดที่ขึ้นตามธรรมชาติชาวบ้านที่อาศัยริมทะเลสาบสงขลาหรือแถบป่าพรุ ได้อาศัยภูมิปัญญาโดยริเริ่มนำกระจูดมาผลิตเป็นเครื่องจักสานในรูปแบบภาชนะเพื่อใส่สิ่งของในครัวเรือน และใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีโนราโรงครู และงานศพ เป็นต้น กล่าวได้ว่าผลิตภัณฑ์จักสานจากกระจูดมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนพัทลุงตั้งแต่เกิดจนตาย

อนึ่งต้นกระจุตจากธรรมชาติจะมีลำต้นขนาดเล็กและสั้น ทำให้เมื่อसानเลื้อยจะได้มีขนาดเล็ก ต่อมาจึงมีการริเริ่มนำกระจุตมาปลูกเป็นครั้งแรก ณ บ้านทะเลน้อย ทำให้ได้กระจุตที่มีลำต้นโตและยาวขึ้น จากนั้นการปลูกกระจุตจึงแพร่หลาย ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2510 การผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากกระจุตเริ่มคึกคักขึ้น จนกระทั่งปี พ.ศ. 2520 งานหัตถกรรมจักสานจากกระจุตเริ่มมีการจำหน่ายเป็นสินค้าที่สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน โดยนำไปขายตามร้านค้าและแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุง โดยเฉพาะกระสอบหนาดได้กลายเป็นสินค้าสำคัญ เนื่องจากมีโรงงานรับซื้อเป็นจำนวนมากเพื่อใช้บรรจุของต่าง ๆ ทำให้การจักสานกระจุตเพื่อจำหน่ายกลายเป็นอาชีพหลักของชุมชน ซึ่งจุดเด่นของกระจุตพัทลุง คือ มีความทนทาน ยืดหยุ่น และมีเอกลักษณ์โดดเด่นด้วยลวดลาย กรรมวิธีการจักสาน ทำให้ "กระจุตพัทลุง" สะท้อนถึงวิถีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ในเวลาต่อมาได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานจากกระจุต ในปี พ.ศ. 2524 ได้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ทำให้รูปแบบผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายและตอบโจทย์ความต้องการของตลาดมากขึ้น จนกระทั่งกลายเป็นสินค้าที่ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น จีน ฝรั่งเศส เยอรมนี เป็นต้น มีการนำกระจุตพัทลุงเข้าร่วมงานแสดงและจำหน่ายสินค้าในต่างประเทศ การนำผลิตภัณฑ์จักสาน "กระจุตพัทลุง" มาเป็นเครื่องใช้ของโรงแรมในพื้นที่ จนสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดพัทลุง จากความสำเร็จดังกล่าวจังหวัดพัทลุงจึงได้มีการจัด "งานวันคนสานกระจุตโลก" เพื่อส่งเสริมการตลาดและสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจุบันพัทลุงได้รับการยกย่องเป็นแหล่ง "ผลิตภัณฑ์จากเสื่อกระจุต" ระดับ 5 ดาว นอกจากนี้ยังได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและสร้างรายได้ของจังหวัดพัทลุงอีกด้วย

(7) ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิต กระจุตพัทลุง ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดพัทลุง รายละเอียดตามแผนที่

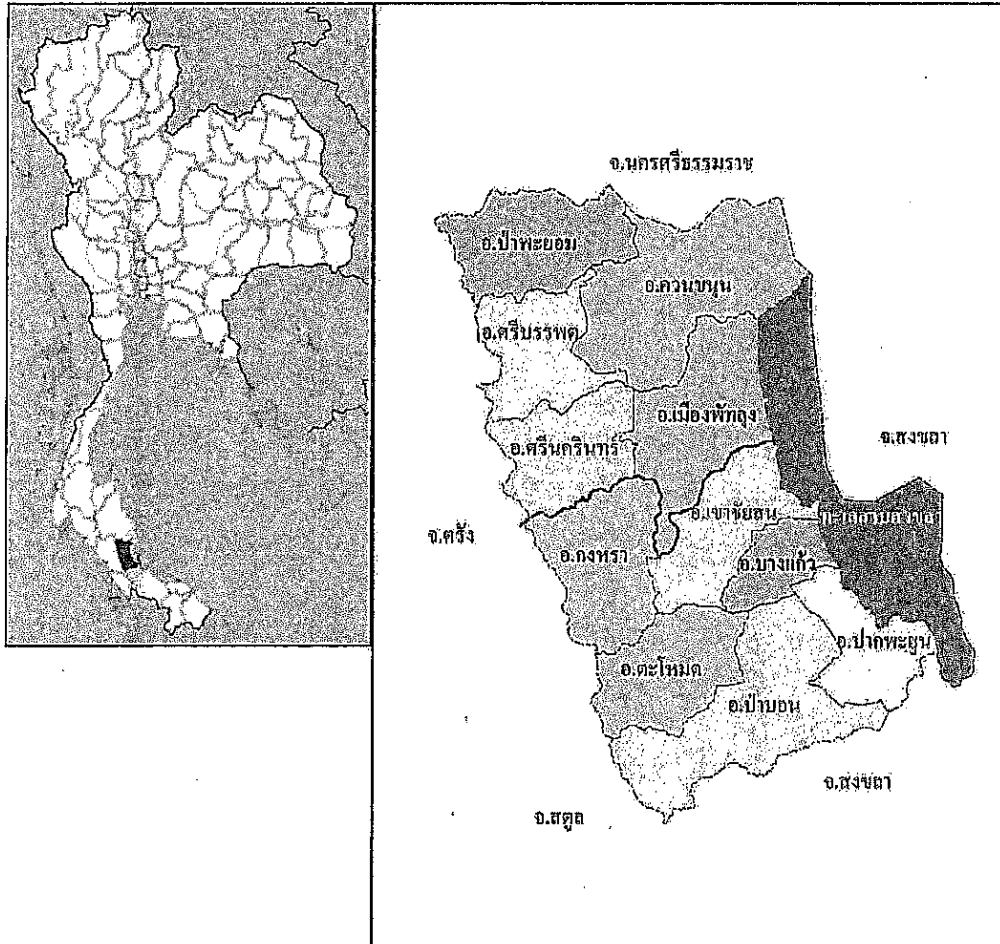
(8) การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

- (1) กระจุตพัทลุง ต้องผลิตในเขตพื้นที่ที่กำหนด และตามกระบวนการผลิตข้างต้น
- (2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า กระจุตพัทลุง รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

(9) เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

- (1) ให้มีการจัดทำทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กระจุตพัทลุง
- (2) ผู้ขอขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า จะต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กระจุตพัทลุง และดำเนินการตามแผนการควบคุมตรวจสอบ ทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์ กระจุตพัทลุง

ขอบเขตพื้นที่การผลิต กระจุตพัทลุง ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดพัทลุง